

Златина Бахова

ОГЛЕДАЛО
ЗА
СЪНИЩА

роман

МОНТ

*Сънят е портата едничка, през която
умрелите при живите дохождат.*

Атанас Далчев
„Гостенка“

*... чудовището бди
на устни с прясна кръв, последна капка,
изсмукана из моите гърди...*

Пейо Яворов
„Угасна слънце“

Вечерта след погребението проехтяха първите пролетни гръмотевици. Анна, стресната, се пробуди и видя озарената от мълнии стая. „Светло като ден“ – мина през ума ѝ, но след миг осъзна, че греши: сиянието на бурята бе съвсем различно от гостоприемната и скучна дневна светлина и стаята изглеждаше друга – неестествена, страшна, призрочно красива. Знаеше, че вижда за последен път тези мебели и тези стени и искаше да ги запомни такива, каквито бяха в момента – сини, окъпани в блясък. Не съжаляваше, че ги напуска. Вече беше свободна и това я радваше и ужасяваше. Можеше да се върне в родния си град, а тя го помнеше само от тревожни сънища, в които имаше всичко, но не и надежда.

Надеждата си отиде окончателно преди два дни и вместо нея се възцари странно спокойствие. Съобщението, че са открили тялото на съпруга ѝ, я свари неподготвена, ала не я потресе. Дори се засрами от облекчението, което изпита.

Шест месеца тя живя в трескаво очакване, дебнеше и най-малкия знак, който би могъл да ѝ подсказва какво ще се случи, разцъфналите в съня ѝ липи вещаеха радост наяве, паяците я ужасяваха, лилиите, които береше нощем, я караха да се отчайва, защото означаваха раздяла, загуба, самота... Търсеше поличби и през деня. „Ако кипналото мляко стигне до улейчето на печката, той ще се върне.“... „Ако врабчето намери трохите сред снега по перваза...“, „Ако слънцето докосне онзи хълм, преди да са изминали десет минути...“, „Ако сянката на черештата достигне до стобора...“, „Ако кукувицата изкука повече от 12 пъти...“...

Накрая всичко това ѝ омръзна и тя с неприсъща за нея

жестокост реши, че ѝ е все едно дали той ще се върне или не, стига само да получи вест, каквато и да е, добра или лоша, но достатъчно остра и вълнуваща, за да смушка задрямалите хълбоци на времето, да го раздвижи и възстанови естествения му ход.

Очакваше пристигането на ковчега със страстен трепет, като любовна среща. Преди осем месеца и единайсет дни (според календара толкова време бе изминало от момента на принудителното им заселване в този край) в бързината Анна не успя да вземе никакви снимки, затова сега бавно и мъчително възстановяваше в паметта си неговите черти. Представяше си го задрямал, леко усмихнат. Ала не бе предвидила синкавите петна по челото, нито помътнелите роговици, които се виждаха изпод полузатворените клепачи... Наистина, имаше усмивка, обаче лекарят веднага разруши илюзията ѝ с обяснението, че това се дължи на отпускането на лицевите мускули и се образува нещо като „усмивка на смъртта“.

„Усмивка на смъртта“ ... „Усмивка на смъртта“ ... – повтаряше в унес тя и изведнъж проумя, че случилото се вече е излязло извън нея, че е действително и страшно, че е невъзможно да го овладее, както и да овладее себе си, и наблюдавайки устните, които приживе познаваха цялото ѝ същество, разбра, че повече не може да страда красиво и да се вълнува, защото изпитваше истинска, изгаряща вътрешностите ѝ мъка, затова се хвърли върху ковчега и се разрида грозно, но искрено.

- Ха поплачи си, булка – въздъхнаха с облекчение присъстващите баби, доволни, че най-последно бе слязла от пиедестала на гордата си скръб.

- Поплачи си да ти олекне.

Не ѝ олекваше. Плачът освобождаваше стихията на миналото и тя мълчеше, удавена в спомени. Беше седнала до ковчега и наблюдаваше цялата стая. Колко много хора!...

Всъщност не бяха никак много, но след всичко станало Анна не очакваше никого и присъствието им я изненада. Ето го Наум, най-близкия му приятел... Красивото му лице изглеждаше замислено и печално. Дося ѝ се да му каже нещо хубаво, да му благодари заедно е дошъл. Той улови погледа ѝ и тръгна към нея с протегнати ръце. Беше първият, който щеше да ѝ изкаже своите съболезнования. До този момент никой не се бе сетил да го стори. Дланите му обгърнаха измършавелите ѝ пръсти и ги задържаха за миг. Не проговори, нямаше нужда. Докосването му значеше за нея повече от всички жалби и утешения. След неговото ръкостискане тя имаше чувството, че останалите се ръкуват с нея някак отстрани, несъпричастно... Изключение направи хазяинът, бай Слави, който целуна мъртвия по челото и въздъхна:

- Арабия човек беше. Голяма терца.

Тя се усмихна през сълзи. Анастас Боянов, чиито способности я изпълваха с възхищение, Анастас Боянов, чиято сложност понякога не проумяваше, Анастас Боянов, чиято любов бе за известно време най-важното нещо в живота ѝ, та същият Анастас Боянов си отиваше завинаги с епитафията: „Арабия човек беше. Голяма терца.“ Усети, че се смее и всички я гледат втренчено и изумено. Нищо не ѝ струваше да обезобрази усмивката си в плач; налагало ѝ се бе да го прави десетки пъти и ефектът винаги надминаваше очакванията ѝ. И този път не се излъга. Само че сега ѝ се повдигаше от съчувствието им. Обхвана я дива злоба. Прииска ѝ се да им се изплези, да оголи задните си части и да изтанцува един туист върху капака на ковчега... нека види лицата им тогава! Дразнеше я дори хубостта на Наум, изглеждаше глупава и превзета, съвсем не на място сред стаята с олющена мазилка, вехти мебели, куп мърморещи селянки, скучаещ, дошъл единствено по задължение съдебен лекар и бай Слави... В миг озлоблението ѝ се изпари. Бай Слави

не заслужаваше и една стотна от мимолетната ѝ неприязън. Беше ѝ като баща през безкрайните месеци на заточение в това село, беше приятел, изповедник, закрилник... едва сега си даде сметка, че може и да не го види вече... Мисълта я поразя... Вторият... вторият баща, когото губеше...

- Прости ми, татко, прости ми – прегръщаше го и неистово хълцаше.

- Ама к'во става, бе чедо? За к'во да ти прощavam? – обърка се бай Слави, видимо развълнуван.

Лекарят измери пулса ѝ и пъхна под езика ѝ хапче валидол. Постепенно тя се успокои. Запази самообладание даже на гробищата, когато поставиха капака на ковчега. Внезапно застина: за секунда, още докато капакът беше във въздуха, ѝ се стори, че усмивката на мъртвия се разтегли, вероятно това бе резултат от играта на светлината и сянката, ала сега трупът се усмихваше ехидно и похотливо.

След погребението всички се събраха на помен, чиято пищност я учуди, тъй като самата тя не се бе погрижила за нищо. „Ох, бай Слави ще се разори заради мен!“ В разгара на гощавката се извини и отиде да си легне. Направи го отчасти поради неудобство (настроението на трапезата ставаше все по-весело и Анна усещаше, че единствено нейното присъствие обуздава силните смехове и по-смелите шеги), отчасти от страх (боеше се да не се изсмее на някой по-солен виц: това, което те позволяваха на себе си, нямаше да простят на нея). Полегнала на леглото, заслушана в кикота и песните, долитащи от кухнята, тя най-последно проумя, с ужасяваща яснота, че е съвсем сама, сега и завинаги. Опита се да заплаче, но не се получаваше. Опита се да заспи, но всеки път, щом затвореше очи, я заливаше присмехулният мирис на разцъфнали липи, паяците въставаха нейде из тъмнините, а отгоре ѝ се сипеха лилии, бели като гробовен саван.

Тъмнорусата му коса бе сресана на път, както обикновено, ала изглеждаше различен. Очите му горяха, силно зачервени, може да е плакал, ах, каква глупост, та нали мъртвите не плачат, освен това той се усмихва, красив е, как блестят прекрасните му бели зъби, ама той наистина се е поправил, смъртта му се е отразила добре, приживе винаги е бил блед, а сега сякаш целият се е налял с кръв, устните му алени, полуотворени, мамещи, никога не е имал толкова чувствен вид, защо ме напусна, защо се върна тъй късно, защо те убиха, защо се усмихна така странно, когато затваряха капака на ковчега ти, защо не отговаряш, не можеш или не искаш, и престани най-сетне да се хилиш, толкова ли е приятна тази усмивка на смъртта... усмивка на смъртта... усмивка на смъртта...

На другата сутрин, в автобуса за Бургас, Анна си припомняше снощния сън. „Чудно как съм заспала при онзи шум... В края на краищата той не каза нищо... или... възможно е да съм забравила... но даже и да е казал нещо... има ли значение... Отдавна не вярвам в сънища.“ Забавно ѝ беше да се самозаблуждава. При това напълно съзнателно. Всъщност, откакто се помнеше, вярваше в сънища, без никой да ѝ е внушил тази вяра, тя идваше отвътре, от самата нея. Не израсна в суеверна среда. Баща ѝ беше лекар, човек на науката, и този факт изостряше вродения му скептицизъм. Тя бе наследила част от този скептицизъм, който обаче се разбиваше на пух и прах по отношение на сънищата и поличбите. Не беше религиозна. Дори претендираше, че е

атеистка по свой особен начин. Просто вярваше, че високо организираната природа – жива и нежива – излъчва сигнали, послания, които неопитното и заслепено човешко съзнание не може или по-скоро не иска да възприеме. А тя се опитваше да ги улови. Това беше всичко. Същото бе обяснила преди години на едно комсомолско събрание в Университета. Колегите ѝ недоумяваха как е възможно една интелигентна млада жена да гадае резултата от предстоящия изпит по номерата на колите, да не дойде на лекции, защото се е убола насън, а това означавало неприятности в работата, при уплаха да плюе три пъти в пазвата си, да носи червен конец против уроки. Впрочем това за червения конец си беше чиста подлост от страна на една нейна състудентка. Тя видя конца в дамската тоалетна (тъй като Анна го носеше завързан за жартиера си – нямаше по-подходящо и тайно място, да го носи открито все пак се срамуваше, пък и не отиваше на дрехите ѝ) и попита за предназначението му. Анна чистосърдечно ѝ отговори. Не предполагаше, че отговорът ще стане достояние на всички. Оттогава мъжете в курса мечтаеха поне за мъничко да зърнат конца, а какво ли блаженство очакваше оня, който успееше да го докосне!

Автобусът приближаваше Изворския разклон. Отвъд хълмовете просия морето. Виждаше го за първи път след изгнанието. Не бе го забравила. Никой не би могъл да забрави морето, каквото и да му се случи.

Автобусът влезе в Маринка и морето се изгуби. Когато стигнаха местността Пода, отново се появи. Играеше на криеница с тях през целия път до града, ту надничаше, ту се скриваше зад хълмовете. После дойдоха разливите на Мандренското езеро встрани от шосето, след това-градът...

“Не съм го виждала почти от девет месеца – време за една бременност“ – помисли си тя и я прониза тъпа болка. Странно, за тези девет месеца (време да се зароди и развие в майчината утроба човешко същество) градът изобщо не

се бе променил, все едно, че не бяха изминали... Ала времето на градовете е различно от времето на хората. Оказа се, че въпреки представата, която си бе изградила за него (почти приказна), съществуваше и някакъв по-реалистичен спомен, благодарение на този спомен тя съумя да прецени, че родното ѝ място си е останало същото: скучно и заваяно, но заваяността му беше особена – мечтателна и тъжна като залива, който в горестен копнеж разтваряше обятия към недостижимото, скрито зад раздърпаните облаци и смълчани-те вълни на хоризонта.

“Най-напред ще отида у дома“. Другаде не би могла и да отиде. Майката на покойния живееше недалеч, ала двете, меко казано, никак не се обичаха. Възрастната жена смяташе, че Анна е главната виновница за всички нещастия на сина ѝ, вероятно нежеланието да я срещне бе една от причините да не дойде на погребението, така че посещението на снахата тъкмо в този момент беше, също меко казано, неуместно. Анастас имаше по-голям брат, но Анна познаваше него и семейството му съвсем бегло и не поддържаше близки отношения с тях.

„Ще си отида у дома“. „У дома“ представляваше стая и кухня, които баща ѝ най-сетне успя да закупи към края на живота си. Там живееха двамата с Анастас, преди да ги изпратят в селото. Когато отключи и погледна в стаята, отначало не повярва на очите си. Как така бе запазила приказен спомен за най-прозаични неща, а не за това великоле-пие?! Потоци светлина струяха насреща ѝ, всички мебели сякаш бяха полирани със сребро, по ъглите им, по тавана и стените висяха златни дантели... Влезе в стаята и магията се развали. Светлината вече не я заслепяваше и тя разбра, че среброто се дължи на праха, а златото – на паяжините, апартаментът не бе почистван от девет месеца; кухнята, ан-трето и банята бяха в същото състояние, макар и да не създаваха такова потресаващо впечатление. До вечерта Анна

се справи с целия призрачен разкош. Всичко изглеждаше чисто и съвсем обикновено. Ала заедно с паяжинната позлата като че ли изчезнаха и последните останки от уюта и спокойствието, които царяха в жилището ѝ преди нейната поява. Изведнъж я достраша да прекара цялата вечер тук. Трябваше да излезе. На всяка цена. Където и да е. Да речем, до морето. „Не съм го докосвала толкова отдавна“.

Водата беше студена, черна и лъскава. Някъде навътре лежеше удавена лунната пътека. Сърпът на месечината едва се забелязваше, закрит от облаци. Подухваше лек бриз. Всъщност беше топло, наистина топло за иначе твърде хладната бургаска пролет, за началото на април. Ако я кара така, на Великден ще сме по къси ръкави, каза си Анна. Седна на пясъка. И пясъкът е топъл, цялата земя е топла... почувства неудържимо желание да се търкаля по пясъка, да го усеща с устните си, раменете, гърдите, ръцете, бедрата и коленете, да се зарови навътре, както правеше като дете... В устата ѝ влязоха песъчинки. Сдъвка ги и се засмя. Протегна се, сложи ръце под главата си и се загледа в движещото се небе.

Протягаше ръка да я докосне. Тя се изплъзваше, без да знае защо, инстинктивно отбягваше допира с него – защото ще ме нарани... Искаше да я целуне, но не биваше да му позволява – тъй като ще поиска повече... Очите му молеха, ала в тази молба имаше нещо подигравателно и безнадеждно и тя се чувстваше унижена.

Освен това си мъртъв, защо не се променяш, какво искаш от мен, аз съм жива и ти не бива да ме целуваш, защото... защото целувката ти може да ме умъртви... целувката му може да ме умъртви... няма да му разреша... освен това в

устните му, в блестящите му зъби има нещо, което възбужда и погнусява... и плаши... плаши ме до смърт..

Събуди се вкочанена от студ. Не било толкова топло, обаче нямаше да измръзна така, ако се бях завила по-добре с пясъка... Подскочи като ужилена... *пясъка*... Намираше се все още на плажа, отдавна минаваше полунощ, а досами краката ѝ шумеше приливът и започваше да мокри обувките ѝ. Какво ставаше с нея? Заспиваше на най-необикновени места и то без да усети, без да съумее да се противопостави на дрямката... „Сякаш Хипнос притиска клепачите ми с вълшебния си жезъл“ – засмя се тя. От малка обожаваше гръцката митология. Впрочем изпитваше не само смущение, но и задоволство от първата си нощ в родния град... Първата нощ под открито небе... Прибра се на развиделяване. Беше забравила да спусне завесите и утринната дрезгавина проникваше в стаята и я изпълваше. Нямаше място за нищо друго, всички предмети плуваха в синьо, очертанята им се размиваха... Така е, защото в стаята няма въздух, пълен вакуум, затова е синьо, злокобно и красиво и на мен ми остават няколко секунди живот, преди да експлодирам в алена агония и кръвта ми да опръска равнодушните стени, да ги освети и измие греховете им... Често си представяше как въздухът излита от Земята, понякога го сънуваше и се събуждаше, обляна в пот, хващайки се за гърлото, за миг наистина се задушаваше, после с облекчение установяваше, че животът все още разпъва белите ѝ дробове... Дали това може да се случи? Трябва да попитам Анастас, когато се върне... Когато се върне... Действително ли всяка нощ щеше да се връща при нея? Потрепери и включи осветлението. Синята безвъздушна магия изчезна. Осветяването на

стените ще се отложи, истерично се ухили Анна.

Анастас... Как изглеждаше той? Беше ли такъв, какъвто се явяваше в сънищата ѝ? Извади албумите. Ето сватбената им снимка... Тя е облечена в бяла дантелена блуза и черна пола (не може да намери нищо по-подходящо за случая), Анастас е гладко избръснат. Анна си спомни борбата, която води, за да го накара да си обръсне брадата (той носеше гъста, тъмноруса брада от деня на запознанството им до сватбата). Никога нямаше да забрави ужаса, който изпита, когато за първи път го видя избръснат – ужас, че след брони часове ще се омъжи за един напълно непознат човек. Нямаше и помен от очебийната мъжественост, която я бе поразявала досега. Пред нея стоеше дете. Дете с големи, питащи очи и те очакваха присъдата ѝ. Тя се насили да се усмихне. След това осъзна, че през двете години, откакто бяха заедно, под брадата се е криела, крехка и уязвима, изключителна красота и мъжествеността съвсем не бе изчезнала от нея, а освободена от предишната агресивност, пречистена, беше станала човечна.

Ето баща ѝ, много слаб, значи снимката е правена след пребиваването му на острова. Островът беше част от вълшебството на нейното детство. Беше петгодишна, когато баща ѝ не се прибра къщи и майка ѝ каза, че е заминал на някакъв остров. През следващите две години той непрекъснато беше на острова и едно от любимите ѝ развлечения бе да си го представя излегнат под палмите, с корем, издут от банани и кокосови орехи, заобиколен от туземци. Нощем заспиваше, унесена от прибоя на океана, а на сутринта се питаше редно ли е баща ѝ да ги оставя сами тук, вместо да ги вземе със себе си на острова, та да опитат и те от райските му блаженства.

Когато баща ѝ най-сетне се върна, тя не го позна и извика:

- Мамо, ела, един чичко те търси!

Майка ѝ надникна от кухнята, изпищя и се хвърли на врата на „чичкото“. Тогава Анна разбра, че това е баща ѝ и си помисли, че коремът му съвсем не е издут от ядене на банани и кокосови орехи, по-скоро изглеждаше залепнал за гърба му. Действително баща ѝ – преди заминаването едър, 90-килограмов мъж – сега тежеше 59 килограма. Явно престоят на острова не бе му се отразил добре.

Звънецът на входната врата я изтръгна от спомените. Софка, съседката, нахълта с радостни възклицания:

- Анче, ма душко, кога се върна от оня джендем?

- Вчера, Софче.

- Гледам: паяжините на вратата изчистени. Чувам някакво трополене, ама не ми се вярва. Е, разгеле, тая сутрин излязох на терасата и видях, че прозорецът ти свети. Викам си: няма грешка, Анчето е тука. Ти снимките ли гледаш?

- Подреждам...

- Я да го видя Анастас... Ей, хубав мъж беше! Изядоха му главата тия душмани. Откриха ли кой е, ма Анче?

- Още не.

- Имаше ли рани по тялото?

- Не знам, Софче, целият беше покрит със цветя...

- Уф, ама и аз какви работи те питам... Извинявай, душко... Аз ли не съм го преживяла това... Седем години вече минаха...

Анна слушаше разсеяно, но си спомни, че Софчето е вдовица, странно, досега не беше обръщала внимание на този факт. Значи аз вече съм като нея, аз също съм вдовица...

- Не ти ли е добре?

- А, не... нищо... малко съм уморена... не можах да се наспя...

- Е, оставям те тогава да си почиваш... Ако имаш нужда от нещо, обаждай се...

- Довиждане, Софче...

Интересно откъде знае София как е умрял Анастас... Навярно са я викали в милицията, разпитвали са всички, които го познават, на мен, разбира се, не ми обясниха нищо, казаха само, че е дружал с престъпни елементи и вероятно някой от тях го е ликвидирал, нито дума къде се е губил шест месеца, нито къде са намерили тялото – а, май че някъде из горите, и това ми било следствени органи, нищо не могат да открият...

Отново звънецът. Този път – истинска изненада. Наум.

- Добро утро... исках просто да видя как си... дали всичко е наред... – измънка той, като че ли се нуждаеше от оправдание за посещението си.

- Влез – засмя се тя. – Много се радвам, че дойде.

Наистина се радваше. Винаги ѝ беше приятно да вижда Наум. На всекиго беше приятно да вижда Наум. Всеки човек, попаднал в неговата компания, мъж или жена, несъзнателно се стараяше да му направи услуга, да го зарадва, за да заслужи по някакъв начин удоволствието да съзерцава това красиво лице, ослепителната усмивка, гордо изправената фигура, небрежния жест, с който отмяташе черните къдрици от челото си. Присъствието му действаше така на всички. Анна не правеше изключение.

Той явно не очакваше да я завари в такова добро настроение. Съвсем не подозираше, че това настроение се дължи на неговата поява. Отначало се държеше малко сковано, ала постепенно оживлението ѝ го зарази и той се отпусна, усмихваше ѝ се, дори си позволи дискретно да я огледа – нещо, което го бе досрамяло да направи на погребението. Вярно, беше много отслабнала, но си оставаше все така красива и примамваща...

- Радвам се, че си се съвзела от... от удара... – каза той.

- А, да – намръщи се леко Анна. – Предпочитам да не говорим за това. По-добре да говорим за миналото. Знаеш ли, разглеждах снимките. Ето тук сте ти и Анастас, мисля, че в

трети курс – тя му подаде снимката. Наум я пое и мълчаливо я разгледа. Двата приятели, прегърнати, бяха застанали пред парадния вход на Университета, близо до статуята на Евлоги Георгиев. Върна ѝ снимката, без да каже нищо.

- А ето тук сме ние, тримата – подаде му друга снимка. Тримата. Отново прегърнати. Анна – по средата. Двата мъже – усмихнати, загледи в нея. Аз съм бил влюбен в нея, бях влюбен и в двамата, защо, защо, усети, че трепери, разбра, че няма да издържи, хвърли се към нея, вкопчи се в топлите ѝ бедра, зарови глава в скута ѝ и се разтърси от ридания. Тя онемя.

- ... страшно... страшно... страшно ми липсват... и двамата... – думите му едва достигаха до нея. – ... искам да виждам поне теб... понякога... ако не ти преча...

- Как ще ми пречиш... – тя не беше на себе си от изумление и мъка. Колко несправедлива бях към него... и към всички останали, мислех си, че само аз страдам, та той беше най-добрият му приятел, тя погали косите му, обгърна с ръце главата му и заплака. Неволно пожела този плач да продължи много, той беше за нея не бремене, а освобождение и кой знае, въобразяваше ли си, но ѝ се струваше, че усеща целувките на Наум, не виждаше лицето на мъжа, ала долавяше как разширява ноздри и вдъхва жадно уханието ѝ и я връхлетяваха напълно забравени чувства, толкова стари и далечни, сякаш ги бе изпитвала в друг, предишен живот.

Тази нощ не искаше да я милва, а да я убие. Никога приживе не беше го виждала тъй разярен. Протягаше ръце да я удуши, очите му живи въглени, зъбите му святака зловец и заканително, тя едва успя да се изплъзне, трепереща от ужас, защо, какво съм ти сторила, обичах те повече от всич-

ко, остави ме, иди си, вече си мъртъв и аз трябва да се отърся от теб, за да продължа да живея. Но срещайки отчаяния му яростен поглед, Анна разбра, че той няма да ѝ позволи да се отърси от него. Обзе я неудържима злоба. Хвърли се към него със стиснати юмруци, ала ръцете ѝ преминаваха през тялото му като през въздух и тя отстъпи, безпомощна и разкаяна. Погледна го, очаквайки последния си миг, но видя, че от очите му е изчезнал гневът, в тях беше останало само горестно, безгранично, лудо отчаяние... Не можеше да го изостави, не искам да те изоставя, никога няма да те изхвърля от себе си, живите не ме интересуват, защото съм твоя, идвай всяка нощ...

„Ще идвам“. Тя се вцепени... Беше чула гласа му... Той проговори!... Все още я обичаше... „Ще идвам. Всяка нощ.“

След като се изми и закуси, най- после ѝ просветна: сърдеше ѝ се заради Наум. По-точно тя самата се сърдеше на себе си заради Наум. Чувстваше вина, макар че между тях не се случи нищо особено, и тази вина пред мъртвия се беше загнездила в подсъзнанието ѝ, пораждайки снощния сън. Още малко и ще се подложа на автопсихоанализа, ухили се тя. Спомни си как във втори курс едва не получи „мъмрене“, задето четеше Фройд. По същата причина я скъсаха на изпита по философия.

Намери „Тълкуване на сънищата“ в библиотеката на баща си. Но това не е повтарящ се сън, това е сън с продължение, сън, който се развива, и дявол знае как ще завърши, навярно с настаняването ми в лудница, в него нищо не е едно и също, неизменно е само присъствието на оня нощен призрак (тя вече шеговито назоваваше покойния си съпруг с този епитет).

Остави „Гълкуване на сънищата“ на мястото ѝ. И Фройд не можеше да ѝ помогне. Впрочем как ли бе оцеляла тази книга, пък и не само тя... Ако са правили обиск у дома, вероятно майка е скрила книгите, които биха могли да конфискуват, аз не помня, била съм много малка... Колко книги! И колко отдавна не се е ровила в тях! Това беше едно от любимите ѝ занимания някога. Баща ѝ не ѝ забраняваше. Според него „който не позволява на децата да пипат книгите, е глупак“. Смяташе, че любовта към книгите може да се култивира от най-ранна възраст, самото съприкосновение с тях и разглеждането на илюстрациите имаха важно значение за това. Не се боеше, че дъщеря му ще прочете нещо нередно за възрастта си. Повечето книги не бяха на български език. Той владееше пет чужди езика. Испанския беше научил като интербригадист в Испания през 36-та, френския – в Париж, където следвал два семестъра електротехника, сръбския – в Белград, където завършил медицина, руския – за да чете в оригинал Чехов, към когото изпитваше голяма симпатия не само като поклонник на таланта му, а и като колега-лекар, турския – по време на практиката му в турските села. Изобщо беше човек с изключително богата биография. Затова тя се изненада, когато след години прочете автобиографията му. Познаваше необикновеното му въображение и се учуди на начина, по който я беше написал. Интересните събития не липсваха, но бяха изброени съвсем механично и изсушени до такава степен, че не приличаха на себе си. По-късно разбра, че е писал тази автобиография по нечие указание. Спомни си как веднъж той се прибра вкъщи изключително ядосан, тръшна куп листи на масата и каза:

- Онзи идиот смята, че автобиографията ми била много лична...

- А ти какво му отговори? – попита майка ѝ.

- Отговорих му, че пиша лично моя биография, а не колективна.

- Е, и?

- Не я хареса. Извади листите, които трябваше да поправам, и започна да ми диктува.

- А ти писа ли? – настръхна майка ѝ.

- Писах някои части четири-пет пъти... после ми дойде до гуша и му казах, че няма повече да пиша, най-добре ще е той да ми напише една автобиография и аз ще я подпиша.

Все пак от тази автобиография имаше полза. От нея Анна научи някои неща, които дотогава не знаеше (че баща ѝ е заминал за Испания три дни след сватбата си) и получи потвърждение за това, което вече знаеше (че е имала по-голям брат, загинал нелепо на четиригодишна възраст, как и къде – в биографията не пишеше и тя никога не узна, майка ѝ не обичаше да говори за това и момчето се страхуваше да я разпитва, то усещаше, че майката обвинява самата себе си за смъртта на момчето, „Не го опазих“ – тези случайно изтървани думи обясняваха всичко: и стаената мъка в очите ѝ, и вечното безпокойство, и педантизма, който проявяваше в грижите си за нея; Анна познаваше брат си само от снимки, той беше умрял преди нейното раждане, понякога дори си мислеше, че дължи появата си на този свят на неговата смърт, веднъж попита баща си: докато батко беше още жив, искахте ли друго дете, баща ѝ я изгледа смаяно, но постепенно погледът му се смекчи и в него, освен изненада, пролича и възхищение (тя беше съвсем малка тогава), сложи ръце на крехките ѝ раменца и дружелюбно ги стисна: да, винаги сме искали и едно малко момиченце, тя засия, ала внезапно помръкна и сподели с него опасенията относно майка си, не, майка ти няма никаква вина, просто тя е много стриктен човек и не би си простила и най-малката небрежност, други жени на нейно място, даже и виновни, биха намерили начин да се оправдаят, а тя се самообвинява без вина тъкмо защото е такава, каквато е).

Да, майка ѝ си беше такава. „Чирпански инат“ – казваше

за нея баща ѝ и не грешеше. Твърда и непреклонна, тя въртеше домакинството, въртеше и тях, двамата, баща и дъщеря, на малкия си пръст. „По-умният винаги отстъпва“ – смееше се баща ѝ и избягваше да спори. Анна си спомни как обичаше да ходи подире ѝ из целия апартамент, придружаваше я дори в банята, когато отиваше да пере, беше малка, на около четири години, като се подхлъзна на циментовия под, падна и пукна главата си, майка ѝ, разтреперана, я грабна, уви главата ѝ с бинт и я пренесе на ръце до най-близката болница, там упоиха детето, зашиха раната му и казаха, че ще живее дълго, спомни си колко хубаво беше да седи при нея в кухнята и да я гледа как готви, как прави кекс или нещо друго, в такива моменти майка ѝ приличаше на магьосница, която бъркаше върху огъня своите билета и вълшебни еликсири, Анна обичаше да яде от суровото тесто за сладкиша и да си представя, че е омагьосана и след малко ще се превърне в лебед, самодива или принцеса, а не е изключено и в мечка стръвница, „Ще те заболи корем“ – караше ѝ се майка ѝ, обаче детето я чакаше да се обърне и продължаваше да яде, ядеше и от изпечения и покрит с крем сладкиш, и от всичко, което майка ѝ приготвяше, защото освен високия ръст и едрата структура, беше наследила от баща си и неопикуемия му апетит. Ала не напълняваше. Беше просто едно здраво и кипящо от енергия дете.

За щастие, не споделяше бащината слабост към алкохола. Тази слабост особено се задълбочи след завръщането му от острова. Никога не пиеше сам. Казваше, че това е първият признак на алкохолизъм. Обичаше да се събира с приятели, „да загрява постепенно“ (негови думи) и когато достигнеш обичайната си фаза, майка ѝ тръгваше да го търси. Обикаляше един по един неговите „биваци“ (заведения, които редовно посещаваше, пет или шест на брой), намираще го в някой от тях и го отвеждаше у дома. Обикновено това ставаше без съпротива от негова страна, баща ѝ

беше кротък човек, въпреки огромната си физическа сила, вървеше послушно до жена си и гръмогласно се шегуваше с нея през целия път, тя се усмихваше тъжно и мълчеше. Никога не го хокаше, навярно долавяше, че за пиянството му има скрита, известна само на него причина. Понякога, наистина в редки случаи, той се заинатяваше и не искаше да тръгва. Тогава тя си отиваше, затръшвайки силно вратата на заведението, уверена, че след десет минути той ще я последва. И не грешеше. Стигнал вкъщи, той веднага лягаше и заспиваше. На следващата сутрин не помнеше почти нищо.

Един-единствен път Анна го видя да вдигне ръка срещу майка ѝ. Но не удари. Ръката му застина във въздуха. Беше, разбира се, пиян. Късно вечерта те се караха за нещо, не знаеше за какво, пък и беше много малка, за да схване нещо от крясъците им, тогава баща ѝ вдигна голямата си силна и добра ръка, ала в момента тя изглеждаше изкривена и зловеща, като грозен израстък на дърво, повалено от буря, детето никога не забрави израза на лицето му в мига преди несъстоялия се удар и след години мислеше за него: гневът се превърна в искрен, неподправен ужас, ужас от самия себе си, ужас от нещо извън него, може би ужас от спомен, но каквото и да беше, то го накара да изтрезнее и спря ръката му. Погледът му, жалък и измъчен, молеше за прошка. Анна не виждаше лицето на майка си, обаче знаеше, че прошката е била дадена още преди да я поискат.

Анастас също пийваше, обаче много рядко и с мярка. Щяха да си допаднат с татко, не само на чашка, разбира се. Странно, едва сега, когато си спомняше и за двамата в минало време, забеляза колко приличаше Анастас на баща ѝ, не физически, естествено, физически бяха почти антиподи, баща ѝ много напълня през последните години от живота си, а тъмните му коси и гъстите черни вежди изобщо не напомняха за русия Анастас, приличаха си като личности

и по съдба, вярно, краят им бе различен, ала причините за него бяха сходни. На редица събития Анастас реагираше, както би реагирал баща ѝ, „защото бяха честни хора. И двамата. Може само това да е било общото между тях... Но го имаше. Жалко, че никога не са се срещали.“ Действително тя се запозна с Анастас след смъртта на баща си. Около година след запознанството им почина и майка ѝ, която също не успя да го види. Анна така и не намери време да ѝ го представи. Навярно се боеше да го стори.

Само че какъвто и да е бил, вече не съществува, освен в сънищата и въображението ми. И трябва да го изгоня оттам, иначе ще полудея. Нуждая се от психиатър, нуждая се от някого... някой, който да ми помогне да го изпратя там, където му е мястото – в царството на мъртвите.

„Ти ме покани. Каза да идвам всяка нощ.“ Глупости, имала съм друго предвид, пък и сега не ми е до шеги, отивай си... „Ти каза да идвам всяка нощ и аз вече не мога да се върна. Винаги отивам там, където ме поканят.“ Не разбираш ли, че искам да сънувам друго, нещо различно от теб, омръзна ми, махай се... „Ах, омръзнах ѝ! Нима? Искала да сънува нещо различно, ха – ха – ха... „

Смехът му беше отвратителен. Приличаше на животно, от ония, които издигаха главите си нагоре и виеха към звездите... как ги наричаха... изведнъж застина... нима е възможно... Защо, защо толкова приличаше на вълк? ... Заради смеха, подобен на ридание или заради блесналите оголени зъби, два от които (кучешките) бяха издължени и заострени... или само така ѝ се струваше...

Защо се смееш? „Защото си ми интересна. Наистина ли мислиш, че искам да ти сторя зло?“ Не знам. Изглеждаш

страшен. „Може би... но никога не съм бил толкова хубав, нали?“ Гледаше го като хипнотизирана. Вярно е, толкова си хубав, че ми се завива свят... искам... знаеш ли какво искам... искам да се отпусна в ръцете ти и да се оставя да ме разкъсаш... „Знам. И аз искам същото.“ Гласът му беше сподавен, треперещ. Устните и ръцете му – устремени към нея, ала неочаквано по лицето му премина спазъм, той се овладя и се отдръпна.

Анна почувства едновременно разочарование и облекчение. Не, той трябва да си отиде. Завинаги. „Не мога да си отида. Ти вече си ме допуснала в себе си.“ Ама аз не казах нищо... Да не би да четеш мислите ми? „Разбира се.“ Усмивката му беше по детски самодоволна. Обаче ще си отидеш, какво мислиш, че не мога да те изгоня от себе си ли? „Можеш. Но не знаеш как.“ Ще намеря начин, ще видиш, ако трябва, повече няма да спя... „Ха-ха-ха! Нима си въобразяваш, че сега спиш?“

Тя се огледа. Естествено, че спеше. Спеше и сънуваше стаята в най-малки подробности. Наистина защо я сънувам... толкова ясно? Стана и започна да се разхожда. Всичко е, както го оставих снощи. „Да, провери. Отиди и в кухнята.“ Тя го погледна злобно, но все пак влезе в кухнята. Чиниите в мивката... двете чинии... онази с червените цветчета и малката пластмасова... снощи ме домързя да ги измия... същите са... „Но разбира се, че са същите.“ Това обаче нищо не доказва, просто съм запомнила обстановката и сега подсъзнанието ми я възпроизвежда. „Тогава няма нужда да се пазиш... от този нож...“ Болката я прониза светкавично и ненадейно. Извърна се. Подпряна с две ръце на умивалния шкаф, не беше видяла поставения там нож и го усети, едва когато дланта ѝ попадна върху острието му. Кръвта избликна – ясна, тъмночервена.

Ако насън видиш кръв, това означава истина. Истина беше кръвта, ала истина беше и болката и в този миг тя

най-после осъзна, че всъщност не сънува и никога не е сънувала и с нескрит ужас улови жадния му поглед, впит в струйката кръв...

След това имаше само пространство и време, разкъсани от писъци.

- Не е вярно... Не е вярноooooo...

- Вярно е, аз съм тук – шепотът беше насмешлив и гальовен.

- Не... не... Това не може... Това не може никога да бъде!

- Знаеш, че може. Нали разбра, че не сънуваш...

- Тогава съм полудяла...

- От скръб? Не ми се вярва. Та ти не скърбиш чак толкова... Особено понякога...

- Изчадие на ада... демон... гад такава...

- Ха-ха, ама ти наистина ме забавляваш! Какви епитети! Никога преди не си ги употребявала.

- Махай сеееее...

Звън и тропот по вратата. Софче, ако си ти, помогни! Който и да си, помогни!

- Анче, какво става, ма душко? Що викаш така?

- Софче, ела, моля те – изхълца Анна, сграбчи я за ръката и я поведе към кухнята.

Софка влезе и сви рамене.

- Е, какво има?... Анче, що ме плашиш тъй посред ноц? Помислих, че и тебе заклаха... Тук няма никой...

„Но той е точно до теб“ – щеше да ѝ каже Анна, обаче застина с отворена уста. Внезапно проумя: *София не го виждаше. Тя не го виждаше*... Значи за едни е видим, а за други – не... Или пък само аз го виждам? Ако е така, явно не съм наред.